

ERR kasutab oma veebilehtedel http küpsiseid. Kasutamist jätkates nõustute kõikide ERR-i veebilehtede küpsiste seadetega

SAIN ARU

LOEN VEEL

kultuur

Arvustus. "Eidos" on täielik eksistentsiaalne meditatsioon

"Eidos" Autor/allikas: Herkko Labi

TEATER

Rasmus Kuningas

Täna kell 08.54

Kuula artiklit 6 min

Uus lavastus

"Eidos"

Lavastaja: Jarmo Reha

Laval: Jarmo Reha

Dramaturgid: Aare Pilv ja Jarmo Reha

Kunstnik: Urmas Lüüs

Helilooja: Kiwa

Videokunstnik: Aleksandr Mirson

Valguskunstnik: Siim Reispass

Operaator: Sten-Johan Lill

Plakati kujundus: Allan Appelberg

Esietendus 27. oktoobril teatris Ekspeditsioon Sakala 3 teatrimajas

Jarmo Reha uuslavastuse keskmes pesitseb, mäaleb, vingerdab võitlus ja konflikt olemasolemisega – selle üheaegne armastamine ja vihkamine. "Eidos" on täielik eksistentsiaalne meditatsioon, milles kohtuvad kehalisus, lihtsalt olemine ning Platoni arutluskäigud vormist ja ideest uitmõttelise filosofoerimise ja dramaatiliste kaadritega kõiksusega silmitsi seismisest. Lavastuse kulgemisega kaasas käimine nõuab aga vaatajalt omajagu pealehakkamist, sest eksistents on kurnav ja kohati aeglane ja selle üle mõtlemine võib-olla isegi veel kurnavam, kuid usun, et lõpuks end siiski ära tasuv.

Peamiseks vahendajaks on lavastuses video, mis viib vaataja teatrisaalist (või koopast) välja, vabasse seinteta ruumi, päikese kätte ideede maailma, millest jutustavad vaatajale märgid või teisisõnu valgus ja varjud, mis kaameraobjektiivile langevad. Sealt n-ö teispoolsusest suhtleb vaatajaga keegi, on see siis etendaja Jarmo Reha ideeline vorm või hoopis Jumala sõna. Tema mõtisklused saavad vormi poeetilise alatooniga fraasides, mis kuvatakse elektroonilisele tabloole.

"Eidos" Autor/allikas: Herkko Labi

Reha jätab palju aega kehalisuse uurimisele. Olemas olla ja eksisteerida tähendab tunda ja tunnetada maailma läbi oma füüsilise keha, naha, vormi – tunda paljaste taldade all asfaldi ja rannakive, sumada merevees, tunda käe all paberi karedust ja raamatut kui füüsilist meediumit näppude vahel kortsutada. Vahel täidabki ekraani ja lava lihtsalt seesugune puhas olemine, eksistents ilma igasuguse keele mõtestava sekkumiseta. Kiwa loodud muusika ja pideva rahulikult kulgeva videovoo koosmõjul kaob vaatajal paratamatult mentaalne fookus, ta langeb kuskile enda mõtetesse või sootuks mõttetühjusse. Kuniks sekkub sõna.

Inimeste mured algavad sõnast, võimest ennast tajuda, võimest kaduda ära enda olemasolu mõtestamise keerdkäikudesse. Kuid see on inimloomusele omane paratamatus, inimene on *animal symbolicum*, kes tajub maailma läbi sümbolite, märkide, sõnade. Me oleme sunnitud maailma enda jaoks kuidagi mudeldama või mõtestama. Reha lavastuses tõusebki esile seesugune püüdlus mingi vastuse poole, valgusesse, sellesse ideede ilma, kus inimene pole sunnitud maailma tajuma läbi keele prisma, vaid kus kõik on tunnetuslik, kehaline, vaba igasugusest konnotatiivsest ja isegi denotatiivsest terrorist.

Tegelases nende tablool sündivate oranžide sõnade taga peitub ühelt poolt väga lapselik, maailma sinisilmselt avastav, elujaatav meelelaad, kuid teiselt poolt joonistub välja tume poolus, mis küsib, miks ma siin olen, miks keegi ei küsinud

mult, kas ma tahan eksisteerida, isiksus, kes tahab mässata, olla luuleline ja dramaatiline. Joonistub välja stepihundilik inimpolaarsus – tõeline absurd.

Alguses oli sõna

Lavastus algas Platoni raamatu jõulise lehitsemisega, tunnetamisega, omamoodi piibelliku maailmaloomise aktiga.

Aga veel enne seda oli laul, enne kui kogu publik oli saalis, enne kui maailma looma hakati, enne suurt pauku laulis Reha folgilik-spirituaalset melodiat elust ja surmast, üksindusest, *acapella's*, kuna inimene on lõppude lõpuks oma eksistentsiga üksi. Läbi laulu jõuab vaatajani Reha enda hääl, peale mõne üksiku ballaadi ei pudene tema huultelt lavastuse jooksul ühtegi sõna või häält. Reha peidab end meelega varjudesse, prožekotrite valgusvihkude eest ära nurka, kus ta istub arvuti taga, keerab nuppe. Ta laseb lavastuses kõneleda ideel endast, enda kujutisel videoekraanil.

Laul ja muusika on lavastuses justkui mingi salv, määre nendele hingehaavadele, mida elamine inimesse rebib, need üksikud rahu hetked, mil uksepilust paistab valgus ning elu ei tundu nii hull. Ja see ei pea olema tingimata muusika, võib-olla on see sõprus või armastus või midagi kolmandat, mis seda leevendust pakub. Järgmisel hetkel langeme me aga taas näoli maha, väänleme krampides ja maadleme oma eksistentsi ja sünnitraumaga.

"Eidos" Autor/allikas: Herkko Labi

Nii nagu mõtteid, on ka visuaali seinast seinale: on baudelaire'ilikku keha ülistust, verevanne, on ilusat õhtupäikest, nii rahulikku kui tormist merd. Tänu strobotulede, muusika ja ka mõne eksplitsiitse stseeni intensiivsele kooslusele mõjuski lavastus kohati täiesti füüsilisel, kehalisel tasandil. Tundsin tõepoolest, nagu oleks "päike silmad marraskile hõõrunud". Sellest tulenev epilepsiahoog ja religioosne kogemus polnud kaugel.

Stseenid eri olustikes, kus Reha seljaga publiku poole seisis, tuletasid aga meelde saksa romantistliku maalikunstniku Caspar David Friedrichi maali "**Rändaja udumere kohal**", mis samuti eksistentsialistlikke mõtteid mõlgutab. Selline lähenemine võib ju kõlada veidi liigdramaatiliselt ja võib-olla isegi paroodiavõtmes tehtuna, kuid mingil imekombel ei mõjunud see siinpuhul kuidagi rumalalt.

Üksi

Reha on alati üksi, nii laval kui videos. Inimene on enda eksistentsi kogemises üksi, keegi teine sinu sisse ei näe ja päris lõpuni sind ei mõista. Me väljendame end läbi keele ja märkide, kuid see nõuab tõlgendamist. Ja asju tõlgendatakse valesti, kõigel on vahel keele filter. Inimene on tänu sellele sunnitud olema üksinda, pidama sisemonoloogi, üritama end ise mõista, sest kui ise end ei mõista, ei tee seda keegi.

Reha lavastus toimib hea mõttesuunajana, ise kindlaid lahendusi pakkumata, jäädes poeetiliseks, isegi ebamääraseks, kuid pakkudes võimalust võtta aeg maha ja natuke mõelda ning unistada, mis asub meie koopas, kuid ka sellest kaugemal.

teater

ekspeditsioon

jarmo reha

eidos